KONCEPCE ROZVOJE
KATEDRY STŘEDOEVROPSKÝCH STUDIÍ NA LÉTA 2012–2014

(Marek Junek)

Katedra středoevropských studií (KSES) patří mezi relativně mladá pracoviště FF UK v Praze, které se v současné době intenzivně vyvíjí a transformuje. V následujícím období bude muset dojít k několika změnám, které vyjdou z dosavadních zkušeností a posunou kupředu další vývoj oboru. Jednotlivé změny studia se nebudou odehrávat za „zavřenými dveřmi“, ale bude k nim docházet na základě debaty v rámci KSES a širokého konsensu všech jejích zaměstnanců. Rovněž tak vedení katedry bude v této věci co nejotevřenější ke studentům a bude usilovat o vzájemnou komunikaci např. prostřednictvím webu, debat na sociálních sítích a podobně.

1. Studium

KSES vznikla k 1. únoru 2011 po rozdělení Ústavu slavistických a východoevropských studií (ÚSVS) na tři nástupnická – do té doby v rámci ÚSVS autonomní – pracoviště. Toto areálové studium zahrnuje tři jazykové oblasti: maďarskou, polskou a slovenskou. V akademickém roce 2007/2008 bylo otevřeno areálové jednooborové bakalářské studium, o rok později areálové studium dvouoborové. V roce 2011 bylo akreditováno jednooborové magisterské studium, jehož běh bude zahájena v akademickém roce 2011/2012, ve stejné době bylo reakreditováno jedno i dvou oborové bakalářské studium. Areálové studium považuji za základní předpoklad, jak do budoucna udržet na FF UK v Praze výuku „malých“ jazyků. Na základě debat a zkušeností v rámci Katedry středoevropských studií je nutné v následujících třech až pěti letech provést změnu konceptu studia, jež by se napříště mělo ubírat dvěma základními směry: prohloubenou filologickou specializací na straně jedné a rozšířením areálové „středoevropské“ orientace o problematiku rakouskou, českou a lužickosrbskou na straně druhé.[1] Všechny změny koncepce a akreditací studia se odehrají v rámci KSES. Nedomnívám se, že v současné situaci je finančně a personálně reálné a technicky proveditelné dělení na malé součásti.

Středoevropská studia musí ve své základní podobě i nadále zůstat areálová. Historický, literární, jazykový a společenský kontext střední Evropy umožňuje lépe pochopit komplikovaný vývoj regionu se všemi jeho specifiky. Před studenty oboru středoevropská

[1] Ponechávám stranou snahy slovinské strany o zařazení slovinštiny do středoevropských studií.

studia se otevírá jedinečná možnost proniknout do podstaty regionu a nabyté znalosti posléze využít v praktickém životě. Ať už v podobě odborné (absolventi se můžou věnovat tlumočnictví, překladatelství), nebo komerční (práce v cestovním ruchu, ve středoevropských centrálách nadnárodních firem apod.). Bakalářské studium v současné podobě je založeno na filologickém principu, kdy studenti si při přijímacím pohovoru vybírají specializaci (tj. maďarský, polský nebo slovenský jazyk), které tvoří podstatnou část výuky v bakalářském studiu. Podobně je řešena i výuka historie, literatury a politiky, která se většinou učí odděleně podle jednotlivých jazyků. Tento systém zůstane zachován i do budoucna. Avšak zároveň je zapotřebí integrovat dosud oddělenou výuku historie a dějin literatury jednotlivých zemí do jednoho komparativního celku.

V následujícím tříletém období navrhuji současnou podobu středoevropských studií upravit v následujících místech:

A. BAKALÁŘSKÉ STUDIUM

- ve spolupráci s dalšími pracovišti FF UK (Ústav germánských studií, Ústav české literatury a literární vědy a další) bude do areálu včleněn i prostor Rakouska a českých zemí. Jednotlivé přednášky budou mít komparativní středoevropský charakter a vždy budou doplněny semináři a cvičeními, které pomůžou poznat jednotlivé oblasti střední Evropy do hloubky a umožní kvalitnější práci se studenty;
- důraz ve studiu bude kladen i na praktičnost oboru a následné uplatnění absolventů tím, že v rámci povinně-volitelných a výběrových předmětů bude studentům nabídnuta možnost absolvovat základní kursy vztahující se k ekonomice, cestovnímu ruchu, kulturnímu managementu apod.;
- současně bude rozšířena praktická jazyková výuka;
- důraz bude kladen na to, aby byl rozšířen počet výběrových přednášek a seminářů, v jejichž rámci si studenti budou moci vybrat předměty podle toho, aby co možná nejvíce vyhovovaly jejich zájmům. Současně jejich profilace bude taková, aby byla zajímavá i pro studenty ostatních oborů. Studenti rovněž budou nuceni hledat nabídku výběrových přednášek na jiných katedrách FF UK;
- v nabídce jazyka B bude doplněna němčina a lužická srbština;
- zároveň je nutné rozlišit profilaci jednooborového a dvouoborového studia. Dvouobor by měl být zaměřen především na praktickou stránku výuky, zatímco jednoobor musí jít do větší hloubky ve všech vyučovaných předmětech.

B. MAGISTERSKÉ STUDIUM

Vzhledem k tomu, že magisterské studium se teprve rozbíhá, je komplikované mluvit o možných změnách. Přesto i zde je nutné přijít s inovacemi. Osobně se domnívám, že magisterské studium je ideální prostor na „obnovení“ tradiční slovakistiky, polonistiky, hungaristiky a sorabistiky jako specifického studijního programu.

- zůstane zachována současná areálová podoba a mezioborová a komparativní specializace studia, která je zaměřena na filologii a literárně-historický kontext;
- současně ale budeme usilovat o specializaci studijních programů v souvislosti se znovuobnovením hungaristiky, polonistiky, slovakistiky a sorabistiky jako specifického oboru. Tyto obory se ovšem nebudou otevírat každý rok, ale nepravidelně, jednou za dva roky až pět let. Nově otevřené studijní programy budou mít obecně filologický charakter, ovšem od „klasických“ středoevropských studií se budou lišit konkrétním zaměřením např. na tlumočnictví a překladatelství.

2. Personální otázka

Důležitým bodem dalšího rozvoje pracoviště je i personální otázka. V současné době na KSES pracuje 13 interních akademických pracovníků (11,85 úvazku), dva lektoři na plný úvazek, jeden vědecký pracovník a jedna asistentka. Jako ideální se mi jeví situace, kdy katedře bude přiděleno 16 úvazků, které budou rovnoměrně rozděleny mezi jednotlivé obory KSES. V této souvislosti je důležitá otázka doktorského studia a výchova nadaných studentů, kteří se po skončení svého doktorského studia budou věnovat vědecké a pedagogická činnosti. Pozornost bude věnována i odbornému růstu členů katedry.

Současně je důležité pro naši katedru přilákat i odborníky z ČR i ze zahraničí, které obohatí výuku a společně s kmenovými pracovníky zvýší atraktivitu středoevropských studií.

3. Věda a výzkum

Věda a výzkum patří mezi další zásadní priority KSES. Na základě hodnocení výsledků zachycených v RIV za rok 2010 patřil tehdy ještě ÚSVS mezi průměrná až podprůměrná pracoviště, pokud jde o publikační aktivitu. Stav po rozdělení ÚSVS je v tuto chvíli velmi těžké zhodnotit, přesto obecně můžeme říct, že i publikační aktivita členů katedry musí v následujících třech letech výrazně vzrůst. Cest se otevírá několik. Jednak v rámci specializací jednotlivých akademických a odborných pracovníků KSES, což považuji za základ, jednak v rámci připravovaných vědeckovýzkumných projektů a profilových aktivit

pracoviště. Všechny připravované projektu jsou multioborové a počítáme s tím, že se na jejich řešení bude podílet složka filologická, literární i historická. Na prvním místě můžeme uvést projekt s názvem Výzkum identit ve střední Evropě v 19. a 20. století, který připravila KSES společně s Ústavem českých dějin na léta 2012 – 2016. Dalším významným projektem je příprava velké mezinárodní konference věnující se cyrilometodějské tradici v 19. a 20. století, která se uskuteční v roce 2013 v Praze. Vědecké aktivity by samozřejmě neměly zůstat uzavřené v rámci katedry, ale navážeme na současné kontakty a i nadále bude pokračovat spolupráce s dalšími katedrami a ústavy v rámci FFUK, ale i s jinými vědeckými a akademickými pracovišti v České republice a v regionu, jímž se KSES odborně zabývá.

4. Finanční problematika

S růstem počtu zaměstnanců velmi úzce souvisí i způsob financování chodu katedry. V současné době dochází ke změně financování vysokých škol. Klesají dotace na jednotlivé studenty, vysoké školy jsou hodnoceny, podobně jako vědeckovýzkumné organizace, na základě svých odborných výstupů zachycených v RIVu. S tím souvisí i hodnocení jednotlivých kateder a ústavů FF UK, které bude aktuální od roku 2012 a na základě kterého budou přidělovány provozní a mzdové prostředky. Pro další, zejména mzdový rozvoj katedry, tedy bude podstatná publikační a vědecká činnost jejích členů. Nadstandardní publikační aktivita se rovněž promítne i do mzdového ohodnocení členů katedry.

Odborná a finanční otázka spolu souvisí i v tom, že získávání prostředků z evropských fondů, prostředků na vědu a výzkum, prostředků určených na vznik center excelence, aplikovaných výzkumů bude v budoucnu základním rámcem pro vývoj katedry. Jako ideální vidím situaci, pokud se KSES k současnému vědeckovýzkumnému projektu (Vývoj identit) podaří získat v následujících třech letech alespoň jeden čtyř až pětiletý grant a několik dotací na rozvoj výuky jednotlivých předmětů, jež poskytuje MŠMT.

5. Mezinárodní spolupráce

Katedra středoevropských studií bude v následujících letech vycházet ze stávající situace a rozvíjet a navazovat spolupráci s jednotlivými pracovišti nejenom v regionu střední Evropy, ale i s dalšími slavistickými a hungaristickými pracovišti v Evropě. Vzájemná spolupráce bude mít dvě základní linie: ERASMUS, CEEPUS a další možnosti, které poskytuje současný systém studia na straně jedné a vzájemné bilaterární smlouvy, jež umožní hlubší spolupráci,

na straně druhé. Tato propojenost umožní nejenom odborný a pedagogický rozvoj našeho pracoviště, ale pomůže nám i využít např. zdroje z visegrádských fondů na financování odborných aktivit KSES. Důležitým prvkem mezinárodní spolupráce pracoviště je i projekt středoevropské iniciativy, který v připravované podobě umožňuje výměnné pobyty studentů na zainteresovaných univerzitách.

Na tomto místě je nutné zdůraznit i spolupráci s institucemi, které působí v ČR. Ať už se jedná o maďarský, polský a slovenský kulturní institut nebo jednotlivá velvyslanectví působící v ČR. Důležitá je rovněž spolupráce s českými centry v jednotlivých zemích a v neposlední řadě s obdobnými vědeckými a oborově příbuznými vysokoškolskými pracovišti v zahraničí.

V Praze dne 8. září 2011

Marek Junek